

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Den 16 oktober 2012 beslutade utbildningsutskottet att ge bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2012/13:30 Forskning och innovation och de motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör utskottets beredningsområde samt över motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37, 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 22 och 23 samt 2012/13:Ub3 (V) yrkande 21.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, MP, V).

Utskottets överväganden

Inledning

Regeringen lämnar i propositionen sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Regeringen bedömer att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning. Forskning av hög kvalitet kan bättre bidra till medborgarnas välfärd, samhällets utveckling, näringslivets konkurrenskraft och en hållbar utveckling. I propositionen redovisar regeringen åtgärder som syftar till att forskningens kvalitet och nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap ska öka.

I propositionen anförs att Sverige tillsammans med andra länder behöver skapa förutsättningar för hållbara lösningar på globala samhällsutmaningar som attraktiva livsmiljöer, demografisk förändring, globala hälsot, hållbar råvaruförsörjning och biologisk mångfald, säker, trygg och hälsosam livsmedelsförsörjning, klimateffektiv och hållbar tillgång till energi, trygghet och säkerhet samt global konkurrenskraft. Den globala efterfrågan på nya lösningar inom dessa områden skapar också framtidens tillväxtmarknader. Innovativa lösningar på dessa utmaningar kan därför också, utöver ökad livskvalitet och en mer hållbar utveckling, bidra till tillväxt och nya jobb. För att möta detta bör enligt regeringen ett nytt instrument, strategiska innovationsområden, användas. Regeringen vill på detta sätt lägga grunden för att nya, långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer utvecklas. Dessa aktörer bör gemensamt utveckla långsiktiga strategier med syftet att bidra till att möta samhällsutmaningar.

Av anslagen för forskning till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) bör enligt propositionen 12,5 miljoner kronor användas för satsningar på strategiska innovationsområden från och med 2014. Av anslagen för forskning och samfinansierad forskning till Formas bör 12,5 miljoner kronor användas för satsningar på strategiska innovationsområden från och med 2014.

Verket för innovationssystem och Formas bör enligt regeringen ansvara för urval och uppföljning av de strategiska innovationsområdena. Centralt i utformandet av instrumentet strategiska innovationsområden är att användarna av forskningsresultaten aktivt kan involveras redan på problemformuleringsstadiet. De strategiska innovationsområdena bör identifieras inom svenska styrkeområden utifrån syftet att bidra till att möta samhällsutmaningar.

För att man ska kunna bidra till att successivt utveckla insatserna bör en återkommande uppföljning av de strategiska innovationsområdena göras. Dessutom bör man göra en eller flera utvärderingar av effekter på medel-

lång och längre sikt, både i termer av uppnådda resultat och av effekter på samverkansmönster mellan aktörer. Forskningsfinansiärerna beslutar själva vilka aktörer som ska tilldelas medel och vilken tidsram som bidragen bör ges, beroende på resultaten av uppföljningar och utvärderingar.

Sammanfattningsvis bör enligt propositionen de projekt som tilldelas medel för strategiska innovationsområden utgå från samhällsutmaningar, hålla hög vetenskaplig kvalitet, ha inslag av medfinansiering och kunna påvisa ny eller områdesöverskridande samverkan.

Motionerna

I motion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. (S) yrkande 37 uppmärksammas forskningen om klimat, kemikalier och ekosystemtjänster samt den tillämpade lantbruksforskningen. Enligt motion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 22 finns behov av en förbättrad styrning och uppföljning av klimatforskningen. I yrkande 23 i samma motion framhålls behovet av en myndighet eller ett departement som har ansvar för att samordna klimatforskningen och dess resultat. Enligt motion 2012/13:Ub3 av Rossana Dinamarca m.fl. (V) yrkande 21 bör forskningen stärkas när det gäller livsstilsförändringar och livsmedel som ger minskad klimatbelastning, t.ex. odling av kött på konstgjord väg.

Utskottets ställningstagande

Forskning inom miljö- och jordbruksområdena

Som regeringen anför i propositionen bör anslagen för forskning samt för forskning och samfinansierad forskning till Formas öka med totalt 100 miljoner kronor under perioden 2013–2016. De utmaningar som samhället står inför när det gäller miljö, samhällsbyggande och utveckling av en hållbar produktion inom de areella näringarna gör att forskningen på området behöver stärkas. Svensk miljö- och lantbruksvetenskaplig forskning håller hög kvalitet, vilket innebär att Sverige kan bidra med viktiga och nya kunskaper så att vi kan möta de globala utmaningar vi står inför när det t.ex. gäller livsmedelsförsörjning och minskad användning av fossila råvaror. Centrala områden är en trygg och säker livsmedelsförsörjning, god djurvälfärd och ett hållbart nyttjande av producerad biomassa samt de areella näringarnas roll för utvecklingen av en biobaserad samhällsekonomi. Skogens liksom landsbygdens roll i det sammanhanget bör särskilt uppmärksammas. Utskottet delar regeringens bedömning att forskningen om riskerna med kemikalieanvändning inklusive forskningen om användning och spridning av nanomaterial och läkemedel bör stärkas. Det behövs även forskning om farliga ämnen och grön kemi. Basanslagen till IVL Svenska Miljöinstitutet AB och Stockholm Environment Institute bör som reger-

ingen anför också stärkas genom finansiering från utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. En ökning av anslaget till Formas är därmed motiverad från kvalitetssynpunkt.

I den föregående forsknings- och innovationspropositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09:UbU4, rskr. 2008/09:160) gjordes satsningar på strategiska forskningsområden. Syftet med de strategiska forskningsområdena är att åstadkomma en tillräcklig och långsiktig kraftsamling inom områden med stor samhällsrelevans där forskningen håller hög internationell kvalitet. Betydande resurser under en längre tidsperiod möjliggör prioriteringar och ökar risktagandet. På sikt ska satsningen stärka kvaliteten på svensk forskning och svenskt näringslivs internationella konkurrenskraft.

I proposition 2008/09:50 pekades tre områden ut som strategiska forskningsområden, bl.a. klimatfrågan. Som delområden under klimatrelaterad forskning nämndes bl.a. energi, hållbart nyttjande av naturresurser, effekter på naturresurser, ekosystemtjänster och biologisk mångfald, klimatmodeller samt havsmiljöforskning. Även området säkerhet och krisberedskap bedömdes som ett strategiskt forskningsområde.

Som regeringen anför kommer satsningen på de strategiska forskningsområdena att fortsätta att vara en viktig del av regeringens forskningspolitik. Den har i huvudsak mottagits positivt, och lärosäten och näringslivet har visat att de uppskattar de koncentrerade satsningar som har gjorts. Ett behov vid forskningssatsningarna av en ökad samverkan med näringslivet och samhället har dock lyfts fram. Man anser att samverkan i flera fall har varit svag och att det fortsättningsvis finns anledning att stärka denna. Det är en av de aspekter som behöver bedömas i den utvärdering av satsningen som ska göras 2015.

Utöver den fortsatta satsning på strategiska forskningsområden som beskrevs i proposition 2008/09:50 har regeringen i denna proposition identifierat ytterligare några områden av särskild betydelse för näringsliv och samhälle där det finns behov av riktade forskningssatsningar. Ett sådant område som berör utskottets beredningsområde är forskning om skogsråvaror och biomassa – nya material och biobaserade produkter för en biobaserad samhällsekonomi. En utveckling av en s.k. biobaserad samhällsekonomi pågår i ökande takt världen över. Svensk forskning inom dessa områden håller en hög kvalitet och Sverige har konkurrensfördelar. I en hållbar biobaserad samhällsekonomi ökar biomassan förädlingsvärdet i biobaserade produkter, samtidigt som energianvändningen minimeras och näring och energi återvinns från slutprodukterna. Inom EU:s kommande ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, har området en central position. I EU 2020-strategin pekas området ut som ett av de viktigaste utvecklingsområdena. Utskottet konstaterar, i likhet med regeringen, att klimatfrågan, minskad användning av fossila råvaror och brist på naturresurser är stora utmaningar. En central åtgärd för att komma till rätta med dessa är att utveckla produktion, användning och förädling av förnybar bio-

massa. Det finns en stor potential i att höja förädlingsvärdet hos de förnybara råvaror som dagens processindustri använder. En effektivare användning av råvaran och användning av restprodukter, biprodukter och avfall minskar belastningen på ekosystemen och kan ersätta användningen av fossila råvaror. Råvaran kan vidareförädlas mekaniskt, kemiskt och biologiskt, t.ex. med bioteknik, för att få fram önskvärda egenskaper. Bioraffinaderier (biokombinat) erbjuder ett sätt att effektivisera användningen av råvaror och biprodukter och att skapa nya produkter. I dessa används biomassan som råvara till nya material, värme, elektricitet, biodrivmedel och organiska ("gröna") kemikalier. Här behövs forskning som ur ett systemperspektiv belyser den mest effektiva resursanvändningen vid vidareförädling. Tvärsektorieella systemlösningar är också en viktig utveckling, t.ex. för bioraffinaderier i form av kombinationer av och samarbete mellan teknik-, kemi-, skogs-, jordbruks- och energiföretag.

Skogsindustrierna har redovisat en långsiktig plan för sin forskning och utveckling med visionen att produktionen mätt som förädlingsvärde i det svenska skogsindustriklustret ska fördubblas fram till 2035, där hälften av värdeökningen ska komma från nya produkter. För att uppnå detta är målsättningen att forskningsinvesteringarna ska fördubblas fram till 2030. En förutsättning för att de ska lyckas med denna målsättning är att även staten gör satsningar på den långsiktiga forskningen inom dessa forskningsområden.

En ökad användning av biomassa innebär behov av ökad tillväxt av skog och produktion av träråvara. Hållbart brukande och hållbar användning av resurser är en grundförutsättning för att produktionssystemen ska kunna behålla sin produktionskapacitet och återhämtningsförmåga, att negativ miljöpåverkan undviks eller motverkas och att en rättvis och hållbar global utveckling främjas i enlighet med Sveriges politik för global utveckling.

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att det är viktigt att på ett effektivt sätt ta till vara jordbrukets och skogsbrukets kolsänka genom att säkerställa en fortsatt hög tillväxt och att använda biomassa på olika sätt som ersättning för fossilintensiva produkter och energi. Eftersom klimatnyttan blir större när ett effektivt hållbart skogsbruk kombineras med materialval, materialåtervinning och återanvändning i form av nya produkter samt direkt- eller återanvändning av biomassa i form av bioenergi, är det av vikt att helhetslösningar utvecklas. Hänsyn måste också tas till effekter på livsmedelsförsörjningen av ändrad markanvändning och ändrade brukningsformer. Eftersom behovet av en ökad biomassaproduktion bedöms som stort, är det väsentligt att i detta sammanhang knyta framsynt forskning till olika skötselssystem och miljöhänsyn i skogs- och annan markanvändning för att kunna upprätthålla hållbara produktionssystem. Andra nödvändiga insatser för en ökad produktion är förädling av skogsträd och växter för att ta fram lämpliga växtsorter. Dessutom är det viktigt med metoder för att identifiera riskerna med växtskadegörare som kan föras in

och etableras i landet, detta för att i ett tidigt skede kunna motverka etablering av växtskadegörare och för att kunna ta fram hållbara metoder för bekämpning.

Mot bakgrund av arbetet med en biobaserad samhällsekonomi bör en fortsatt samverkan mellan Statens energimyndighet, Verket för innovationssystem och Formas vara aktuell. Utskottet bedömer i likhet med regeringen att det behövs en utökad forskning inom områden av relevans för ökad produktion och användning av skogsråvara och biomassa. Därigenom kan kvaliteten på denna forskning bibehållas och höjas.

När det gäller miljöforskning ansluter sig utskottet till det som anförs i höstens budgetproposition (prop. 2012/13:1 utg.omr. 20 s. 93–94). I budgetpropositionen anförs att Formas forskningsstöd har stor betydelse för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden och för att man ska kunna nå målen för en hållbar samhällsutveckling. De förändringar som genomfördes under 2009 med färre och problemorienterade beredningsgrupper har medfört att beredningen av ansökningar har blivit effektivare och att nytan för samhället blivit tydligare. Formas har ett väl utvecklat arbete för att minska risken för jäv, öka jämställdheten inom forskningen och stärka viktiga forskningsmiljöer. Formas har också ett omfattande samarbete med andra forskningsfinansierare, branscher och organisationer samt ett betydande internationellt samarbete. Den forskning som finansieras av Naturvårdsverket bidrar främst med att ge ett vetenskapligt underlag för att man ska kunna nå de nationella miljökvalitetsmålen. De programsatsningar som anslaget finansierar ger också ett viktigt stöd till Naturvårdsverkets övriga arbete. Ett nytt forskningsprogram om miljökvalitetsnormer har påbörjats under året. Anslaget finansierar också synteser, utredningar och forskningskommunikation. Utskottet anser i likhet med vad regeringen anför i budgetpropositionen att den forskning som finansieras via Formas och Naturvårdsverket är av stor betydelse för miljöarbetet och till stöd för miljöpolitiken nationellt och internationellt. Forskningen vid Stockholm Environment Institute (SEI) bidrar med underlag till den internationella miljöpolitiken. Verksamheten vid SEI utvärderades 2010 av Statskontoret och Formas. Resultaten av utvärderingarna visar att forskningen håller hög internationell vetenskaplig kvalitet och har hög relevans. Även statens forskningssamarbete med näringslivet inom ramen för IVL Svenska miljöinstitutet bidrar med ett viktigt underlag för miljöarbetet. IVL har också ett omfattande internationellt samarbete och deltar i ett flertal EU-projekt. Forskningen vid SMHI är av stor betydelse när det gäller att utveckla väderprognoserna och varningar för olika väderhändelser. SMHI:s forskning är också av stor vikt för att öka kunskaperna om klimatpåverkan och anpassningsåtgärder.

Mot bakgrund av det anförda anser inte utskottet att det krävs någon åtgärd med anledning av motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37 i denna del. Yrkandet bör därför avstyrkas av utbildningsutskottet i denna del.

Forskning inom klimatområdet m.m.

Förutom det som har anförts ovan om forskning med anknytning till klimatfrågan vill utskottet även hänvisa till det som anføres i budgetpropositionen om stärkt klimatforskning. Där står bl.a. följande. Klimatforskningen är av stor betydelse för att man ska kunna nå de klimatpolitiska målen och som underlag inom klimatpolitiken nationellt och internationellt. Det finns flera finansiärer av klimatforskning. Ansvaret för att finansiera grundforskningen ligger hos Vetenskapsrådet medan den mer riktade behovsmotiverade klimatforskningen främst finansieras av Formas. Exempel på sådan forskning är forskning om klimatmodeller, effekter av klimatförändringar på ekosystem och samhälle samt forskning om styrmedel. Den åtgärdsinriktade tillämpade klimatforskningen för att minska utsläppen av växthusgaser finansieras främst av Energimyndigheten och är en viktig del av energiforskningen. Resultaten från grundforskningen gör att vi vet allt mer om de grundläggande faktorer som styr klimatet. Den mer riktade forskningen medför bl.a. att de klimatmodeller som används för att göra scenarier för klimatpåverkan blir alltmer tillförlitliga. Denna forskning bidrar också till ökade kunskaper om klimatets påverkan på samhället och ger viktig kunskap om anpassningsåtgärder. Den tillämpade och åtgärdsinriktade forskningen är av avgörande betydelse för att man ska kunna minska användningen av fossila bränslen och ställa om samhället till en ökad användning av förnybar energi (prop. 2012/13:1 utg.omr. 20 s. 93–94).

När det gäller samordning och uppstyrning av klimatforskningen presenterade Riksrevisionen våren 2012 rapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2). I rapporten anfördes att regeringen särskilt bör redovisa statens samlade stöd till klimatforskningen i budgetpropositionerna. Regeringen bör enligt rapporten även utarbeta en strategi som tydliggör hur forskningen ska bidra till att klimatmålen kan nås och den bör återkommande utvärdera vilka resultat klimatforskningen har lett till och rapportera dessa till riksdagen. Dessutom rekommenderar Riksrevisionen att regeringen utpekar ett tydligt ansvar för samordningen av klimatforskningen för att samlat kunna följa upp klimatforskningens omfattning, inriktning och resultat. Regeringen har i skrivelse 2011/12:161 med anledning av rapporten anført bl.a. följande. Regeringen avser att i kommande budgetpropositioner ge en samlad redovisning av klimatforskningens omfattning och resultat i anslutning till redovisningen av det övriga klimatarbetet. Regeringen avser även att ge Energimyndigheten och Formas i uppdrag att i samråd med andra berörda myndigheter komplettera dessa två myndigheters forskningsstrategier så att de även omfattar klimatforskning. Strategierna bör också integreras med myndigheternas arbete och strategier för kommersialisering. I uppdraget bör det också ingå att föreslå en definition och avgränsning av den svenska klimatforskningen. I uppdraget till Energimyndigheten och Formas ska det ingå att redovisa hur resultaten av den forskning som de finansierat har bidragit till att klimatmålen uppnås. Myndigheterna ska också föreslå hur en löpande

redovisning kan ske, t.ex. med hjälp av resultatindikatorer. Resultaten av redovisningen ska rapporteras till riksdagen. Regeringen anför i skrivelsen att det är ett ansvar för forskningsfinansiärerna att samordna forskningen inom ramen för det samordningsansvar som myndigheterna har i sina instruktioner. Forskningsfinansiärerna ska dock enligt skrivelsen genom sina regleringsbrev få tydligare krav på att redovisa hur samordningen av klimatforskningen har skett.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionerna 2012/13: Ub6 (S) yrkande 37 i denna del och 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 22 och 23 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

Forskning om kemikalier

Som nämns ovan framhåller regeringen i propositionen att forskningen om riskerna med kemikalieanvändning inklusive forskning om användning och spridning av nanomaterial och läkemedel bör stärkas. Regeringen anser även att det behövs forskning om farliga ämnen och grön kemi.

När det gäller forskning om kemikalier har utskottet tidigare uttalat sig i den frågan. I betänkande 2011/12: MJU1 s. 45 anförde utskottet bl.a. följande. En av de viktigaste punkterna när det gäller att nå miljökvalitetsmålet giftfri miljö är att få en bättre kunskap om hur kemikalier påverkar miljön och människors hälsa. Den första registreringsomgången för Reach (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier) har genomförts enligt plan, vilket innebär att det för ca 3 400 ämnen ska finnas tillräckliga uppgifter för att hantera dessa på ett säkert sätt. Fortfarande kvarstår dock att de registreringskrav som ska uppfyllas fr.o.m. den 31 maj 2018 för ämnen som tillverkas eller importeras i volymer om 1–10 ton bedöms vara otillräckliga för att miljökvalitetsmålet ska kunna uppnås. Det finns också frågetecken om hur nya rön om risker med nanomaterial respektive hormonstörande ämnen samt kombinationseffekter som kan uppstå vid exponering för flera ämnen samtidigt ska fångas upp. I betänkandet nämndes även att den svenska toxikologiska och ekotoxikologiska forskningen behöver bli mer långsiktig och samordnas bättre. Det finns t.ex. behov av att kartlägga och undersöka om exponeringen för hormonstörande ämnen påverkar reproduktionsförmågan i form av sämre spermiekvalitet hos män. Utskottet erinrade även om att miljöministern som svar på den skriftliga frågan 2010/11:175 om att stärka kunskaperna om risker med kemikalier anförde följande den 22 december 2010.

Målet att skapa en giftfri miljö är ett av regeringens prioriterade miljöpolitiska områden. Sverige driver på för en mer effektiv kemikaliepolitik inom EU, bland annat genom att verka för skärpt lagstiftning och genom att gå före på en rad områden. [...] Kemikaliepolitiken ska grundas på välunderbyggda vetenskapliga underlag. Detta innebär att det är viktigt att Sverige har en stark miljötoxikologisk forskning. En viktig finansiering av miljötoxikologisk forskning är Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, som under många år

har satsat betydande resurser på denna typ av forskning, även under de senaste åren. [...] Några andra viktiga finansiärer av miljöforskning, bland annat miljötoxikologi är Naturvårdsverket och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra). Dessutom satsas betydande resurser på miljötoxikologisk forskning inom EU:s ramprogram för forskning och utveckling. Kemikalieinspektionen har också fått i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för giftfri vardag. Arbetet kommer att pågå under mandatperioden. Det är ett viktigt initiativ för att ytterligare förbättra kunskapen om farliga kemikalier. [...] Regeringen planerar att under år 2012 presentera en forskningspolitisk proposition där regeringen kommer att se över forskningsprioriteringarna för kommande år.

Kemikalieinspektionen får en resursförstärkning på sammanlagt 100 miljoner kronor under perioden 2011–2014 för att genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Även andra myndigheter, näringsliv, forskning och konsument- och miljöorganisationer kommer att engageras i genomförandet. Vidare noterar utskottet att Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra), som är en viktig finansiär av åtgärdsinriktad forskning, erbjuder ett forskningsstöd som uppgår till ca 200 miljoner kronor per år.

Mot bakgrund av det anförda anser inte utskottet att något initiativ är nödvändigt med anledning av motion 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37 i denna del. YrkanDET bör därför avstyrkas av utbildningsutskottet i denna del.

Forskning inom de areella näringarna

När det gäller forskning inom de areella näringarna vill utskottet, förutom det som anføres ovan, hänvisa till sitt betänkande 2012/13:MJU2. I betänkandet anføres bl.a. följande. Utbildning och forskning inom landsbygdsdepartementets ansvarsområde, tillsammans med den fortlöpande miljöanalysen vid SLU, utgör medel för att uppnå regeringens vision bruka utan att förbruka. Hög kompetens och nya forskningsrön är av största vikt för att visionen ska kunna uppnås. Utbildning och forskning inom Landsbygdsdepartementets ansvarsområde är väsentligt för att kunna möta globala utmaningar som t.ex. klimatfrågan, livsmedelsförsörjningen och smittsamma djursjukdomar samt det ökade behovet av en hållbar produktion av biomassa för energi och förnybara råvaror.

Utskottet kan i detta sammanhang nämna att enligt uppgift från Regeringskansliet är frågan om hur mer forskningsmedel för tillämplad lantbruksforskning ska tas fram under beredning inom Regeringskansliet.

När det gäller forskning om odling av kött på konstgjord väg har utskottet tidigare besvarat liknande motionsyrkanden (bet. 2011/12:MJU2 s. 45). Utskottet anförde bl.a. att enligt uppgift från Regeringskansliet riktar man normalt inte forskningsanslagen mot specifika forskningsinsatser, utan medlen kan sökas hos forskningsfinansiärerna i konkurrens med andra forskare. När det gäller forskning om odling av kött på konstgjord väg finns det flera institut som är tänkbara forskningsfinansiärer. Vetenskapsrådet är en statlig myndighet som ger stöd till grundläggande forskning av hög vetenskaplig kvalitet inom alla vetenskapsområden. Vetenskapsrådet förde-

lar ca 4 miljarder kronor årligen. Sveriges innovationsmyndighet, Vinnova, ska främja hållbar tillväxt i Sverige genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Vinnova har ca 2 miljarder kronor att investera i nya och pågående projekt varje år. Beslut om finansiering fattas i regel efter offentliga utlysningar inom Vinnovas program. Institutet för Livsmedel och Bioteknik AB (SIK) är ett industriforskningsinstitut. SIK:s syfte är att stärka livsmedelsföretagens konkurrenskraft. En tredjedel av SIK:s intäkter är forskningsmedel från RISE Holding AB, EU, Vinnova samt olika forskningsstiftelser och forskningsråd. SIK bedriver strategisk och tillämpad forskning enligt ett industristyrkt, målinriktat forskningsprogram och i industrigemensamma projekt. I sammanhanget kan även nämnas att Formas, vid sidan av den fria utlysningen, har tagit initiativ till ett forskningsprogram inom livsmedelsområdet (Tvärlivs) tillsammans med näringen. Programmet omfattar totalt 22,5 miljoner kronor för perioden 2010–2012. Sex områden har identifierats som strategiskt viktiga inom Tvärlivs och dessa har varit utgångspunkt för forskningsprogrammets fokus. Ett av dessa strategiskt viktiga områden är hållbar livsmedelsproduktion.

Mot bakgrund av det anförda anser inte utskottet att någon åtgärd är nödvändig med anledning av motionerna 2012/13:Ub6 (S) yrkande 37 i denna del och 2012/13:Ub3 (V) yrkande 21. Yrkandena bör därför avstyrkas av utbildningsutskottet.

I övrigt har utskottet inte något att anföra med anledning av regeringens proposition.

Stockholm den 6 december 2012

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Johan Löfstrand (S), Rune Wikström (M), Helén Pettersson i Umeå (S), Johan Hultberg (M), Jan-Olof Larsson (S), Anita Brodén (FP), Pyry Niemi (S), Åsa Coenraads (M), Helena Leander (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Christer Akej (M), Christina Karlsson (S), Staffan Danielsson (C) och Jacob Johnson (V).

Avvikande meningar

1. Forskning om miljö och de areella näringarna (S)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Pyry Niemi (S) och Christina Karlsson (S) anför:

Flera svenska forskare har tidigare haft viktiga roller i FN:s forskarpanel för klimatförändringar (IPCC), och det är vår ambition att svensk klimatforskning även i fortsättningen ska bidra till IPCC. Svenska företag ska ligga i framkant när det gäller att utveckla den fossilfria och energieffektiva teknik som hela världen efterfrågar. Vi föreslår en ny satsning med inriktning på stöd till klimatinnovationer. Statligt stöd med 50 procent av kostnaderna ska ges för att pröva innovationer i full skala eller i pilotanläggningar. Svenska företag ska få möjlighet att pröva ny teknik, vilket vi tror kan stimulera framtida exportmöjligheter. Huvudinriktningen ska vara åtgärder för energieffektivisering, ökad produktion och konsumtion av förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser.

Kunskapen om farliga kemikalier ökar hela tiden. Men det är en ojämn kamp för forskare och myndigheter eftersom fler och fler kemikalier tas fram till de produkter som vi omger oss med. Vi menar att tre områden bör prioriteras i forskningen: de hormonstörande kemikalierna, de nya nanomaterialen och kemikaliernas kombinationseffekter. Ofta nämns begreppet grön kemi, vilket innebär forskning och utveckling av alternativ till de farliga ämnena. Vi tror också att det är en viktig framtidsfråga för svenskt näringsliv att Sverige ligger långt framme i utvecklandet av grön kemi. Genom samarbete mellan forskning, näringsliv och politik kan Sverige bli ledande inom detta område.

Ekosystemen är uppbyggda i ett komplext nät av arter och för varje gång en art försvinner hotas produktionen. Just nu pågår en av de största artutrotningarna i planetens historia. Forskningen som undersöker ekosystemtjänsterna är viktig för framtiden. I detta sammanhang vill vi också understryka vikten av det arbete som pågår i det svenska artprojektet under Artdatabanken. Att undersöka den svenska naturens artsammansättning är att undersöka den biologiska mångfaldens språk och således en grundförutsättning för att kunna bemöta hotet mot denna.

Den tillämpade forskningen i de gröna näringarna finansierades tidigare av återföringen av handelsgödselskatten. Forskningen skars ned kraftigt när regeringen avskaffade skatten. Det har gett t.ex. Stiftelsen Lantbruksforskning svåra problem att finansiera forskningen. Vi menar att forskningen på detta område är det viktigaste bidrag som samhället kan ge för att utveckla och säkra jordbruks- och trädgårdsnäringens konkurrenskraft. Den tillämpade forskningen sker i nära samarbete med näringen och delfinansieras av näringen. Det handlar om forskning som är direkt tillämpbar

för att utveckla det svenska jordbruket. Vi behöver förstärka den svenska forskningen i de gröna näringarna för att säkra konkurrenskraften och jobben och föreslår satsningar på detta.

Därmed anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13: Ub6 (S) yrkande 37.

2. Förbättrad styrning och uppföljning av klimatforskningen m.m. (MP)

Helena Leander (MP) anför:

Miljöpartiet föreslår fyra prioriterade strategiska områden för forskningspolitiken, bl.a. klimatet. Det behövs mer forskning om hur vi kan ställa om vårt samhälle. Regeringen nämner biologisk mångfald och hållbar tillgång till energi som viktiga strategiska områden, vilket är positivt. Men klimat- och miljöutmaningarna är större än så. En helhetssyn behövs. Internationellt uppmärksammas forskning med svensk anknytning visar att människans påverkan överskrider planetens ramar för klimatförändring, biologisk mångfald, kväveutsläppen och kanske även spridningen av kemikalier. Vi måste skapa och ta vara på möjligheter att överbrygga klyftan mellan å ena sidan forskningen och å andra sidan beslutsfattare och andra intressenter. Miljöpartiet anser att klimatforskningen bör ses i tre stora och skilda områden: grundforskning, tillämpad forskning om bl.a. utveckling av teknik, metoder och strukturförändringar samt uppföljning av förändringar i naturen och anpassning till klimatförändringarna. Det är viktigt att det satsas brett på klimatforskning. Avsaknaden av denna bredd medför därför att vi är kritiska till utformningen av regeringens förslag. Öronmärkning kan behövas för t.ex. strategiskt viktiga forskningsinriktningar som våra institutioner inte klarat av. Men regeringens tidigare långtgående öronmärkning riskerar att leda till att viktig forskning prioriteras bort för att den inte faller inom ramen för de politiska prioriteringar som regeringen har gjort. Klimatforskningen måste i högre utsträckning stödja arbetet med att uppnå klimatmålen. Riksdagen bör få en samlad redovisning av klimatforskningen när det gäller forskningens omfattning, inriktning och resultat.

Eftersom klimatforskningen ofta är sektorsövergripande och involverar flera departement och myndigheter behövs en myndighet eller ett departement som har ansvar för att samordna klimatforskningen och dess resultat. Detta påpekas också av Riksrevisionen i rapporten Svensk klimatforskning – vad kostar den och vad har den gett? (RiR 2012:2).

Därmed anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13: Ub5 (MP) yrkande 22 och 23.

3. **Forskning om livsstilsförändringar för minskad klimatbelastning (V)**

Jacob Johnson (V) anför:

Jordbruket står för cirka 18 procent av de svenska utsläppen av växthusgaser, och klimatåtgärder brådskar. Redan 2008 konstaterade Klimatberedningen (SOU: 2008:24) att det saknas styrmedel som är direkt inriktade på att minska utsläppen av växthusgaser inom jordbrukssektorn. Det effektivaste sättet att minska utsläppen från jordbrukssektorn är genom åtgärder mot konsumtionen av jordbruksprodukter, i synnerhet livsmedel. Här kan forskning om nya klimatvänligare livsmedel samt livsstilsförändringar spela en helt avgörande roll. Detta gäller inte minst vegetariska livsmedel. Forskarnas slutsats är att möjligheterna att minska utsläppen med en effektivare produktion är begränsade. Om världen ska lyckas att begränsa den globala uppvärmningen till max 2 grader Celsius måste konsumtionen av animaliska produkter minska.

Vänsterpartiet vill se en utvecklad forskning om klimatvänligare livsmedel. I Sverige finns ett intresse för detta bland forskare och vissa företag, men än så länge råder det brist på forskningsmedel. Nederländerna anslår sedan flera år tillbaka betydande statliga medel till forskning om odlat kött och har nu kommit en bra bit på väg. Men mycket finns kvar att göra. Vi har förslag i denna riktning i det paket som vi kallar ”Sverige – det hållbara matlandet” och som vi tidigare presenterat i vår motion om utgiftsområde 23 i statens budget.

Vi tror också att det behövs mer forskning om livsstilsförändringar. Enligt Naturvårdsverkets rapport Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen är mer än hälften av Sveriges befolkning positiv till att minska sin köttkonsumtion. Bland kvinnor ligger siffran på 69 procent. Som anförts ovan ökar den svenska köttkonsumtionen och utsläppen från denna sektor. Det behövs mer forskning om hur livsstilsförändringar kan minska belastningen på klimatet.

Därmed anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13: Ub3 (V) yrkande 21.